

**Luby Géza miniszteri segédtitkár jelentése Sztójay Döme miniszterelnöknek,
külgügyminiszternek a dél-erdélyi magyarság hangulatáról
Brassó, 1944. július 14.**

Magyar Királyi Konzulátus
Brassó

Másolat

48/1944. pol.

Folyó hó 7–13-án körutat tettem a Fogaras – Nagyszeben – Gyulafehérvár – Nagyenyed – Medgyes – Erzsébetváros – Segesvár – Dicsőszentmárton – Torda – Brassó útvonalon. A körút alkalmával tapasztaltokról, valamint az itt tartózkodásomnak három hónapja alatt leszűrt véleményről legyen szabad az alábbiakban Nagyméltóságodnak tisztelettel beszámolnom.

A konzulátus joghatósági területén élő magyarság két legégetőbb problémája a családfőknek és a fiatal férfiaknak Magyarországra történt szökése és a megmaradó férfi lakosságnak munkaszolgálatra való kíméletlen bevonultatása. Az első nagyfokú erkölcsi leromlást von maga után, a másik pedig létében fenyegeti a magyarságot, mert a kereseti és megélhetési alapot vonja meg tőle.

Ismerve a román munkatáborokban uralkodó helyzetet, a magyarokkal szemben tanúsított bánásmódot, könnyen elképzelhető azoknak az embereknek a lelki világa, akik mint sokgyermekes családapák is egyhuzamban már 12–18 hónapot szolgáltak, teljesen lerongyolódva – mert a napi két lej ruhakoptatási pénzt a román munkatábor-felügyelők ellopják –, kiéhezve, erkölcsileg teljesen lezüllesztve hazatérnek, hogy azután két-három nap múlva a román csendőrség a mezőkön fogdossa őket össze, és magyarországi intézkedések megtorlását hangoztatva újra munkatáborba vigye vissza őket. Ezek az emberek és hozzátartozóik elkeseredésükben nyíltan hangoztatják, s ennek nyomán a legszélesebb néprétegben terjed el az a felfogás, hogy csak a háború mielőbbi befejezése fog sorsukban javulást hozni. Majdnem kivétel nélkül örömmel fogadnák az orosz megszállást, mert ez legalább – nézetük szerint – nem tenne különbséget magyar és román között, s helyzetükben ma már nem Magyarországtól várják az enyhülést hozó eredményes intézkedéseket, hanem a győztesen bevonuló orosz hadseregtől, amely a háború végét jelenti.

Csak a legélesebb kritika hangján szólhatok arról, hogy a magyarság hivatott vezetőinek, a népközösség országos és tagozati elnökeinek kevés kivétellel semmiféle kapcsolatuk nincs a magyarsággal. Ennek pusztító hatása ma különösen érezhető és következményeiben beláthatatlan, mert a nép szétszórtságát, tájékozatlanságát, valamint az egységes elhatározás és helytállás lehetetlenítését eredményezi.

Ma, amidőn a magyarságot egy adott helyzet következtében már csak egy igen vékony szál fűzi még az anyaországhoz, a népközösség végrehajtó közegei csak adminisztrálnak, vezetője pedig irányvonalat mutatni nemcsak képtelen, hanem minden ilyen irányú törekvést csírájában el is fojt, azokat az egyéneket pedig, akik hivatva volnának arra, hogy a magyarság sorsát a népközösségi vezetőkkel együtt irányítsák, a tehetetlenség és a felelősségben való könnyelmű osztozás terheli. Egyedül az egyházak jelentenek még ma is szilárd és tekintélyükben a széles rétegek felé is érintetlen szervezetet. Ha közelebbről vizsgáljuk azonban e kérdést, ez is inkább csak a katolikus egyházra vonatkozik, mert a református egyház a gyenge vezetés folytán erősödő belső ellentétek és küzdelmek színtere, a másik kettőnek pedig jelentősége elenyésző. Kérdés azonban, hogy adott esetben az egyházak fognak-e olyan összetartó és irányító erőt képviselhetni, amelyik a másutt tátongó űrt betölthetné.

Szomorú az a kép, amely az embert faluról falura és vidékről vidékre fogadja. A számban, valamint erkölcsi és anyagi javakban egyaránt fogyó magyarság képe adja a magyar politika kiáltó kritikáját. Bensőjében pedig ugyanaz a kór fojtogatja, amely Magyarországnak az első komoly teherpróba alkalmával összeomlását eredményezte.

Ezek után nehéz az elől az aggodalom elől elzárkózni, hogy Magyarország nemsokára a más többivel együtt az erdélyi kérdést is „leírhatja”.

Luby Géza s. k.
miniszteri segédtitkár

Megkapja: m. kir. követség,
Bukarest

Jelzet: Magyar Országos Levéltár, Külügyminisztérium, Politikai osztály iratai (K 63), 1942-27. tétel, Brassó – másolatok, 272. cs., sz. n., 108–110. o. Gépelt másolat.